

Wolne Związki Zawodowe

<http://wzz.ipn.gov.pl/wzz/dokumenty/wzz-wybrzeza/1783,WZZ-Wybrzeza.html>
2018-12-10, 22:29

WZZ Wybrzeża

29 IV 1978

Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża

Pomimo intensywnych działań operacyjnych ze strony Służby Bezpieczeństwa, zmierzających do niedopuszczenia do powstania antykomunistycznej organizacji, 28 kwietnia 1978 r. Andrzej Gwiazda, Antoni Sokołowski i Krzysztof Wyszkowski podpisali „Deklarację Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża”. Podobnie jak na Górnym Śląsku, wiele osób w Trójmieście dostrzegało potrzebę istnienia niezależnej od państwa organizacji, która broniłaby pracowników w sporach z pracodawcą i walczyłaby o poprawę warunków pracy. Pierwotnie planowanym terminem ogłoszenia powstania WZZ Wybrzeża miał być 1 maja 1978 r., jednak informacja o tym wydarzeniu została nadana przez Jacka Kuronia w Radiu Wolna Europa już 29 kwietnia 1978 r. Autorami treści deklaracji byli Jan Lityński i Krzysztof Wyszkowski. Nowo powstały związek mógł liczyć na wsparcie moralne i materialne ze strony KSS „KOR”, zachowując jednocześnie całkowitą niezależność.

Działalność Wolnych Związków Zawodowych

Wybrzeża koncentrowała się przede wszystkim na szkoleniach i dyskusjach, często w małych grupach, w mieszkaniach zaufanych osób lub w lesie. Bardzo ważnym elementem działań była pomoc prawna i finansowa dla osób zwalnianych z pracy za działalność w WZZ.

Większość organizowanych spotkań poświęcona była sprawom bieżącym zakładów pracy, na przykład analizie nowego systemu płac w przemyśle okrętowym czy przypadkom rażącego naruszania przepisów BHP. Bogdan Borusewicz prowadził cykl wykładów z historii najnowszej, natomiast Lech Kaczyński z prawa pracy, kładąc szczególny nacisk na metody obrony przed represjami ze strony Służby Bezpieczeństwa i dyrekcji zakładów pracy.

Jedną z pierwszych aktywności WZZ Wybrzeża było zorganizowanie 28 maja 1978 r. w Gdańsku spotkania roboczego z redakcją „Robotnika” – dwutygodnika KOR. Służba Bezpieczeństwa starała się jednak zdusić w zarodku nową inicjatywę opozycji. W wyniku podjętych działań operacyjnych funkcjonariusze zatrzymali dziewięć osób. Najdotkliwsze represje spotkały Błażeja Wyszковского, który, stając w obronie aresztowanej Anny Młynik, został dotkliwie pobity, oskarżony o utrudnianie wykonywania czynności służbowych przez milicjantów i skazany zaledwie dwa dni później na dwa miesiące aresztu. Sprawa Błażeja Wyszковского zjednoczyła wszystkie środowiska opozycyjne w Trójmieście. W jego obronie wydano dwa oświadczenia podpisane przez działaczy WZZ i SKS. 30 maja 1978 r. na wspólnym spotkaniu z udziałem około 30 osób wywodzących się ze wszystkich grup

opozycyjnych Trójmiasta podjęto decyzję o rozpoczęciu głodówki protestacyjnej w mieszkaniu brata Błażeja - Krzysztofa Wyszkwoskiego. Pierwszą grupę głodującą tworzyli Krzysztof Wyszkwoski, Bogdan Borusewicz w Gdańsku oraz Józef Śreniowski i inni działacze KOR w Łodzi. Szczególną siłę ekspresji miały zorganizowane przez Magdalenę Modzelewską i Bożenę Rybicką modlitwy w intencji aresztowanego, skupiające w Bazylice Mariackiej dziesiątki wiernych.

Specyfiką trójmiejskiej opozycji, a jednocześnie największą jej wartością, było wspólne podejmowanie działań mimo dzielących ją różnic. Pod koniec lat siedemdziesiątych na Wybrzeżu poza Wolnymi Związkami Zawodowymi Wybrzeża istniały: Ruch Młodej Polski, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Komitet Obrony Robotników i Studencki Komitet Solidarności. WZZ i KOR były głosem środowiska robotniczego, RMP i SKS - studentów i młodej inteligencji.

Opozycję cechowała reguła swobodnej wymiany poglądów, wspólnota wartości, współpraca przy kolportażu ulotek i prasy niezależnej, wspólne uczestnictwo w organizowanych niezależnych uroczystościach rocznicowych uchwalenia Konstytucji 3 Maja, 11 Listopada i Grudnia '70. Nastąpił nieformalny podział w przygotowaniu tych uroczystości: RMP organizował obchody świąt 3 Maja i 11 Listopada, a WZZ Wybrzeża - rocznice Grudnia '70. Udział brali wszyscy bez względu na przynależność.

Uroczystości upamiętniające ofiary Grudnia '70 na Wybrzeżu były ważnym obszarem działalności

WZZ Wybrzeża. Poprzedzały je szeroko zakrojone akcje informacyjne, w które zaangażowani zostali przedstawiciele wszystkich środowisk opozycyjnych Gdańska, Gdyni i Sopotu. Obchody gromadziły z każdym rokiem coraz większe rzesze trójmiejskiej społeczności, pomimo intensywnych działań destrukcyjnych ze strony Służby Bezpieczeństwa. Nie przynosiły efektu przeszukania mieszkań aktywnych członków WZZ, SKS, RMP i ROPCiO, aresztowania na 48 godzin czy konfiskaty prasy niezależnej.

Służba Bezpieczeństwa nie mogła i nie chciała biernie obserwować coraz bardziej skutecznej i zataczającej coraz szersze kręgi działalności antykomunistycznej mieszkańców Trójmiasta. Dysponowała szerokim wachlarzem środków zastraszania, represjonowania i inwigilacji. Do standardowych działań wymierzonych w opozycję należało rozpracowywanie w ramach spraw operacyjnych, zakładanie podsłuchów, perlustracja korespondencji, obserwacja mieszkań. Powszechne stały się aresztowania bez podania przyczyny na 48 godzin (szczególnie w przededniu uroczystości upamiętniających ofiary Grudnia '70), przeszukania mieszkań (często bez wymaganego nakazu prokuratorskiego), pobicia przez „nieznanych sprawców”, sankcje karne wymierzone przez wymiar sprawiedliwości, szykany w zakładach pracy. Bezpieka uciekała się również do gróźb wobec rodziny i przyjaciół, usiłując w ten sposób wymusić zmianę postawy lub wycofanie się z aktywnej działalności.

Niewątpliwie jednak podstawą pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa, tak jak każdego aparatu inwigilacji na świecie, było wykorzystywanie

osobowych źródeł informacji. W ścisłym kierownictwie Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża został ulokowany bardzo groźny tajny współpracownik o pseudonimie „Antoni”, pod którym zakonspirowany został pracownik Stoczni Gdańskiej i redaktor „Robotnika Wybrzeża” Edwin Myszk. „Antoni” na bieżąco informował o planowanych działaniach trójmiejskiej opozycji.

Wśród założycieli Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża od początku ich działalności istniało przekonanie o konieczności wydawania własnego pisma. W sierpniu 1978 r. ukazał się pierwszy numer „Robotnika Wybrzeża”. Tytuł miał nawiązywać do „Robotnika” Polskiej Partii Socjalistycznej, wydawanego przez Józefa Piłsudskiego. Pismo ukazywało się nieregularnie od sierpnia 1978 r. do maja 1980 r. W tym okresie wydrukowano łącznie siedem numerów.

Niepisaną zasadą panującą wśród działaczy WZZ Wybrzeża był obowiązek publikowania artykułów w „Robotniku Wybrzeża”. W skład redakcji pisma wchodził m.in.: Joanna Duda-Gwiazda (wstępniaki, felietony i redagowanie pisma), Anna Walentynowicz (artykuły o warunkach pracy w Stoczni Gdańskiej), Alina Pieńkowska (artykuły o przemysłowej służbie zdrowia), Maryla Płońska (redakcja techniczna), Bogdan Borusewicz (artykuły poświęcone represjom wobec środowiska WZZ), Andrzej Bulc, Andrzej Gwiazda i Krzysztof Wyszowski.

Pismo nie oparło się całkowicie inwigilacji ze strony organów bezpieczeństwa państwa. W czerwcu 1979 r. ukazał się numer 4 „Robotnika Wybrzeża”, który został zredagowany przez

tajnego współpracownika SB - Edwina Myszką.

Ponad dwuletni okres działalności Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża to czas naznaczony represjami władzy komunistycznej wobec jego członków i współpracowników. Jedną z nich było zwolnienie z pracy w Stoczni Gdańskiej Anny Walentynowicz. Obrona pokrzywdzonej stała się pretekstem do wybuchu strajków sierpniowych, w następstwie których powstał niezależny od władz komunistycznych ruch związkowy, oficjalnie zarejestrowany jako NSZZ „Solidarność”. Był to również czas na zdobycie niezbędnego doświadczenia i czas konieczny do stworzenia struktur opozycji antykomunistycznej. Patrząc więc z szerszej perspektywy można w „Solidarności” dostrzec konsekwencję przyczynowo-skutkową aktywności Wolnych Związków Zawodowych, ich poczucia wspólnoty, determinacji, wiary w powodzenie połączonej z przekonaniem o słuszności obranej drogi.

Wolnym Związkom Zawodowym w ciągu dwóch lat udało się skonsolidować środowiska opozycyjne. Powołano niezależne od władzy pisma, organizowano cieszące się rosnącą popularnością, a zwalczane przez władzę komunistyczną uroczystości patriotyczne upamiętniające ofiary Grudnia '70 na Wybrzeżu, obchody uchwalenia Konstytucji 3 Maja czy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Jednocześnie nasiliły się inspirowane przez Służbę Bezpieczeństwa aresztowania i szykany w miejscach zatrudnienia: w najlepszym przypadku przeniesienia, w najgorszym -

zwolnienia z pracy. Represje dotknęły m.in. Annę Walentynowicz, Andrzeja Bulca, Andrzeja Kołodzieja, Jana Karandzieja, Andrzeja Butkiewicza, Mieczysława Klamrowskiego i Lecha Wałęsę. To właśnie w obliczu szykan ujawniło się największe osiągnięcie działalności WZZ - wpływ na mentalność zwykłego pracownika, obudzenie empatii wobec kolegów z pracy, zaprzestanie beczynnego przyglądania się poczynaniom władzy.

Opracował:

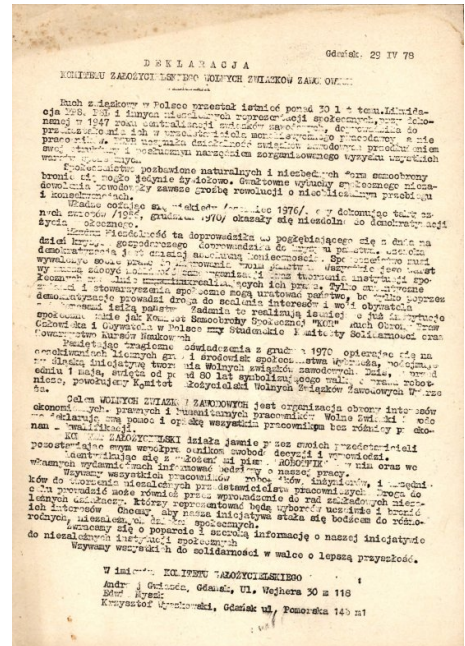
Karol Lisiecki

Powiązane informacje

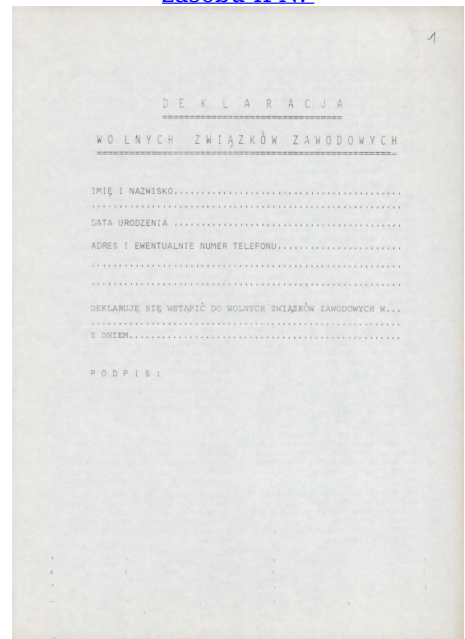
- [Robotnik Wybrzeża](#)
- [Głodówka w obronie aresztowanego Błażeja Wyszkwoskiego](#) Jedną z pierwszych inicjatyw WZZ Wybrzeża było zorganizowanie 28 maja 1978 r. w Gdańsku spotkania roboczego z redakcją „Robotnika” wydawanego przez KSS „KOR”. Służba Bezpieczeństwa starała się jednak zdusić w zarodku ten nowy przejaw działalności antykomunistycznej.
- [Bojkot wyborów do Sejmu i rad narodowych w marcu 1980 r.](#) Rada Państwa PRL, uchwałą z dnia 17 stycznia 1980 r., wyznaczyła niedzielę 23 marca 1980 r. na datę wyborów do Sejmu PRL i rad narodowych stopnia wojewódzkiego.
- [SB wobec WZZ Wybrzeża](#) Służba Bezpieczeństwa dysponowała szerokim

wachlarzem działań, od inwigilacji przez zastraszenie, po represje. Powszechne stały się aresztowania bez podawania przyczyny na 48 godzin, pobicia przez „nieznanych sprawców” i wiele innych.

- Śmierć Tadeusza Szczepańskiego 16 stycznia 1980 r. w Gdańsku zginął Tadeusz Szczepański, działacz Wolnych Związków Zawodowych „Wybrzeża”, współpracownik Lecha Wałęsy, pracownik Elektromontażu, który tego dnia razem z kolegami świętował zdanie egzaminu na prawo jazdy.
- Obchody rocznicowe Specyfiką trójmiejskiej opozycji, a jednocześnie największą jej wartością, było wspólne podejmowanie działań mimo dzielących różnic.
- Wystawa "W walce o lepszą przyszłość. Wolne Związki Zawodowe 1978-1980" Plansze okolicznościowej wystawy dwujęzycznej (pol., ang.) przygotowanej przez Instytut Pamięci Narodowej.
- The Coastal Free Trade Unions
- Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża 1978-1980 w relacjach Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża 1978-1980 w relacjach, koncepcja i opieka naukowa Igor Hałagida, wstęp Piotr Brzeziński, opracowanie biogramów i relacji Arkadiusz Kazański, Gdańsk-Warszawa 2018

[Deklaracja Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, wydrukowana w momencie, kiedy organizację opuścił Antoni Sokołowski, a na jego miejsce wszedł Edwin Myszk, 29 IV 1978 r.; Z zasobu IPN.](#)

[Deklaracja Wolnych Związków Zawodowych \(formularz do wypełnienia\); IPN BU 1042/261, s. 1.](#)

Pliki do pobrania

[Deklaracja Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża z dn. 29 IV 1978 r.; Z zasobu IPN. \(pdf, 854.1 KB\)](#)

[Deklaracja Wolnych Związków Zawodowych \(formularz do wypełnienia\); IPN BU 1042/261, s. 1-2.](#)

[\(pdf, 771.28 KB\)](#)

[Odezwia Komitetu Założycielskiego WZZ i Redakcji „Robotnika Wybrzeża” do Stoczniovców z dn. 25 X 1979 r.; Z zasobu IPN w Gdańsku. \(pdf, 518.26 KB\)](#)
[WZZ a „Solidarność”, wyd. Fakt, 1981; \[Spotkanie dn. 6 VII 1981 r. na Uniwersytecie Gdańskim: WZZ widziane oczami ich działaczy, zarys historii WZZ Wybrzeża\]; IPN BU 1165/200, s. 1-20. \(pdf, 10.97 MB\)](#)

Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Sobiecki Wiesław. Wpływ „Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża” i innych ugrupowań antysocjalistycznych na powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Legionowo, 1985.

[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Sobiecki Wiesław. Wpływ „Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża” i innych ugrupowań antysocjalistycznych na powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Legionowo, 1985. \(Tytuł, Spis treści, Wstęp, Rozdział I-III\); IPN BU 0397/535, s. 1-23. \(pdf, 5.47 MB\)](#)

[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Sobiecki Wiesław. Wpływ „Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża” i innych ugrupowań antysocjalistycznych na powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Legionowo, 1985. \(Rozdział IV-V cz. 2\); IPN BU 0397/535, s. 24-50. \(pdf, 6.29 MB\)](#)

[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Sobiecki Wiesław. Wpływ „Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża” i innych ugrupowań antysocjalistycznych na powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Legionowo, 1985. \(Rozdział V cz. 3 - VI cz. 1\); IPN BU 0397/535, s. 51-77. \(pdf, 5.97 MB\)](#)

[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Sobiecki Wiesław. Wpływ „Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża” i innych ugrupowań antysocjalistycznych na powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Legionowo, 1985. \(Rozdział VI cz. 2 - Bibliografia\); IPN BU 0397/535, s. 78-114. \(pdf, 8.48 MB\)](#)

Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Ryszard Tomczak. System działań operacyjnych w sprawie obiektowej kryptonim "Arka" na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina w Gdańsku. Legionowo, 1980.

[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Ryszard Tomczak. System działań operacyjnych w sprawie obiektowej kryptonim "Arka"](#)

[na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina w Gdańsku. Legionowo, 1980. \(Wstęp i Rozdział I\); IPN Gd 028/92, s. 1-15. \(pdf, 5.63 MB\)](#)
[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Ryszard Tomczak. System działań operacyjnych w sprawie obiektowej kryptonim "Arka" na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina w Gdańsku. Legionowo, 1980. \(Rozdział II\); IPN Gd 028/92, s. 16-44. \(pdf, 12.26 MB\)](#)
[Praca dyplomowa napisana w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie: Ryszard Tomczak. System działań operacyjnych w sprawie obiektowej kryptonim "Arka" na przykładzie Stoczni Gdańskiej im. Lenina w Gdańsku. Legionowo, 1980. \(Rozdział III, Przypisy i Bibliografia\); IPN Gd 028/92, s. 45-59. \(pdf, 7.07 MB\)](#)

Zobacz również